

КРИТЕРІЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ АВТОРСЬКОЇ КОЛОНКИ В УКРАЇНСЬКОМУ МЕДІАПРОСТОРИ

У статті розглянуто наукові підходи щодо належності авторської колонки. Виокремлено та проаналізовано критерії ідентифікації колумністичних текстів.

Ключові слова: авторська колонка, колумністика, текст, колумніст, характерні ознаки, критерії ідентифікації.

I. Вступ

Упродовж останніх десятиріч щораз частотніше зростає популярність авторської колонки. Її поява та активізація в українському медіапросторі зумовлена низкою чинників, зокрема: звільненням ЗМІ з-під тиску цензури, свободою слова публіциста, прагненням до новизни й нестандартності висловлювань, наслідуванням західної моделі журналістики, медіаконкурентністю, потребою збільшити тираж та підвищити імідж видання, змінами у свідомості читачів і попитом на суб'єктивно забарвлені тексти. Попри те, що українська колумністика перебуває ще на стадії становлення та зазнає певних модифікацій, авторську колонку мають не лише друковані, а й мережеві ЗМІ. З огляду на експліцитну позицію автора, суб'єктивність та оригінальність викладу, колумністичні матеріали дедалі частіше набувають значущості та стають функціонально багатогранними репрезентантами дійсності.

Активне побутування авторської колонки в медійному дискурсі викликає посилену увагу науковців. По-перше, колумністика як сукупність текстів з яскраво вираженим авторським “я”, монофонічною позицією та суб'єктивним ставленням до описуваних подій є відносно молодою та ще досі теоретично неосмисленою парадигмою в українському медіазнавстві. По-друге, наукові підходи українських та зарубіжних учених щодо ідентифікації авторської колонки частково різняться. По-третє, колумністичні тексти є соціально зумовленою та злободенною ознакою сьогодення. Саме цим і мотивуємо *актуальність* дослідження.

Колумністика була об'єктом наукового розгляду І. Гаврилук, М. Свалової, Т. Снопко, О. Цапок та О. Цветаєвої. На жанровій специфіці авторської колонки передусім акцентували увагу українські дослідники В. Галич, І. Михайлин та С. Шебеліст, російські – Ю. Гордєєв, Л. Кройчик, С. Михайлов, Т. Можєєва, А. Тепляшина, Н. Фесянова, С. Ярцева та іспанський журналістикознавець К. Марін. У своїх розвідках учені лише оглядово

окреслювали характерні ознаки колонки, не вивчаючи докладно питання ідентифікації колумністичних текстів.

II. Постановка завдання

На основі синтезу наукових підходів *ставимо за мету* виокремити й проаналізувати критерії ідентифікації авторської колонки. *А завдання* полягає в тому, щоб з'ясувати дефініцію базових понять і розглянути ознаки колумністичних текстів.

III. Результати

Щонайперше спробуємо окреслити найтипівіші дефініції ключових понять дослідження.

Колумністика (від англ. *column*) – це “сукупність творів, опублікованих за певний час в *авторській колонці*” [6, с. 122]; “жанровий масив текстів, що асоціюються з особою автора і розміщуються в постійних авторських рубриках: коментар, есе, фейлетон, репліка та ін.” [18, с. 9].

Колонка (авторська колонка) – особливий різновид “есе, як найбільш суб'єктивного художньо-публіцистичного жанру, де авторська концепція життя підпорядковує собі публіцистичний сюжет, добір фактів, логічних аргументів, художніх засобів, риторичних емоційних звернень до читача” [12, с. 156]; “це журналістський твір художньо-публіцистичного жанру...” [17, с. 344]; “жанр аналітичної журналістики, коротка авторська замітка на злободенну тематику з новелістичним несподіваним фіналом чи висновком, написана колумністом в індивідуальному стилі” [9].

На думку російської дослідниці С. Ярцевої, варто “розрізняти наявні в сучасній теорії публіцистики поняття колонки:

- колонка як окремий стовпець на газетній смузі, як спосіб виділення матеріалу за допомогою лінійок, заголовків, шрифтів;
- колонка як авторська рубрика (авторська колонка), що вміщає в себе тексти різних жанрів;
- колонка як особливий жанр, що актуалізує особисте переживання автора з конкретного приводу у вигляді демонстрації точки зору суб'єкта висловлювання” [18, с. 9].

Колумніст – це автор (журналіст або по-заштатний автор – відомий письменник), який працює в жанрі авторської колонки [6, с. 122]; автор есе, які “регулярно з’являються у періодиці, зазвичай під сталим заголовком” [19].

Вищезазначені дефініції містять аналітичні та емоційно описові формулювання. Попри часткову відмінність у трактуванні термінів, їх серцевина залишається сталою.

Константним атрибутом авторської колонки можна вважати *формально-змістові ознаки*, які є визначальними й базовими критеріями ідентифікації колумністичних текстів. Науковці здебільшого виокремлювали ці властивості з огляду на жанрову належність колонки. Адаже жанр “категорія типологічна, тобто володіє рядом стійких, повторюваних ознак... Спосіб відображення дійсності в кожному жанрі свій і зумовлюється насамперед пізнавальними завданнями, які розв’язуються публіцистом” [10]. Першорядна функція авторської колонки реалізується зокрема у своєрідному способі репрезентації суб’єктивної думки колумніста.

Найповнішу характеристику жанрових ознак колонки пропонує С. Ярцева:

- “1. Предмет колонки – особисте переживання з конкретного приводу...
2. Функція / цільова установка: демонстрація погляду суб’єкта соціальної практики у зв’язку з виниклою ситуацією з метою звернути увагу аудиторії не лише на саму ситуацію, а й на характер її оцінки...
3. Метод – образний аналіз, тобто поєднання аналізу (виявлення взаємозв’язків предмета, причин, наслідків, їх оцінка, передбачення їхнього розвитку) та художнього узагальнення...
4. Зміст. За змістом колонка – це система переживань, породжених фактами, подіями чи явищами, з якими автор стикається безпосередньо або які здаються йому актуальними в цей же момент...
5. Форма. За своєю формою колонка – це вільна розповідь, що містить елементи різних жанрів, від замітки до есе...” [18, с. 18–19].

Аналогічні жанрові ознаки визначає Х. Калинюк [8, с. 39]. Викликає суперечність те, що тези української авторки, хоча й у скороченому варіанті, майже дослівно збігаються (окрім деяких фраз чи лексем) з класифікацією російської дослідниці. Серед відмінностей є мова написання статей, що відповідає національній належності авторів.

Ідентифікуючи авторську колонку як “жанр сучасної журналістської творчості в періодичній пресі”, І. Михайлин виділяє такі її *жанрові ознаки*: “розміщення тексту в одній колонці, щотижнева періодичність появи в газеті, супроводження публікації портретом автора, обмежений обсяг; розповідь історії, що трапилася з самим автором або свідком якої він був; яскраво виявлена авторська присутність у тексті, прагнення щиро поділитися з читачем щойно здійсненим

відкриттям” [6; с. 4]. З позицією І. Михайлина частково збігаються думки російського науковця Ю. Гордеева, який виокремлює *оформлювальні та змістові особливості колонки*: “З оформлювальної точки зору для колонки характерними є певна періодичність появи на сторінках друкованого видання, постійне місце в номері, точно встановлений обсяг тексту, оснащення публікації візуальними вказівниками на особистість автора (перш за все – його портретом). Однак у колонки є і змістові особливості. Вони породжуються яскраво вираженим авторським началом, яке проявляється або у своєрідному осмисленні автором цікавих для нього і аудиторії аспектів дійсності, або в текстово-поданні такого осмислення (сюжет і композиція тексту, використання мовних засобів), а найкраще – на двох рівнях пізнавально-комунікативної діяльності колумніста” [5].

За констатацією молодшої дослідниці О. Морозової, тексти, що містяться в авторських колонках, характеризуються:

- суб’єктивізмом;
- авторським “Я”;
- “ефектом присутності”;
- початком у стилі “екшн”;
- емоційно забарвленим стилем подання матеріалу;
- деталізацією;
- першорядністю форми, а не змісту матеріалу [14, с. 190].

На думку С. Шебеліст, “тексти такого типу написані легким, жвавим, іронічним, теплим, майже фейлетонним, не позбавленим інтелектуалізму стилем”. Розглядаючи колумністику як різновид есе, дослідник виокремлює такі її *есеїстичні ознаки*: “граничний суб’єктивізм, документальність, вишукана художня форма, парадоксальність, образність, афористичність, широка тематична палітра” [17, с. 344]. Очевидно, науковець бере до уваги тільки художню колумністику, яка переважно містить тексти у формі есе, або художньо-публіцистичні тексти з елементами есеїстичності. До того ж варто врахувати ще один різновид колумністики – аналітико-публіцистичний, для якого характерні дещо інші ознаки.

Дослідниця іспанської колумністики Л. Звелідовська наводить чотири критерії, за допомогою яких відрізняють авторську шпальту від інших видів журналістики. Це:

- регулярність;
- яскраво виражена особистість автора;
- чіткість власної думки;
- сталий обсяг” [7, с. 40].

Зазначені ознаки можна спроектувати й на тексти українських колумністів. Єдиним спірним критерієм є *обсяг*. Для *іспанської шпальти* його стандарт становить 700–900 слів, хоча трапляються й винятки – 270–300 слів [7, с. 40]. За даними Американської енциклопедії письменника, обсяг колонки становить 300–350 слів, а за іншими науковими джерелами, ця норма сягає 1200 знаків [17, с. 344].

В українській колумністиці окреслений критерій ідентифікації авторської колонки найбільш дискусійний і нестійкий. Наукові джерела подають різні його стандарти. Згідно з українською веб-енциклопедією “Вікіпедія” середній обсяг авторської колонки – 2000–4000 знаків [9], а за іншими даними – 3000–4000 знаків [3, с. 120]. С. Шебеліст зазначає, що “обсяг колонки в українській пресі у середньому становить від 1600–1800 до 4500 і більше друкованих символів (виділення наше. – Л. Г.) [17, с. 344]. Та в передмові до збірки “Авторська колонка” вказано на значно менші його стандарти – 1600–1800 знаків [1]. За твердженням О. Цапок, обсяг авторської колонки на шпальтах українських видань “варіюється від 1200 до 4500 друкованих знаків” (курсив наш. – Л. Г.) [15, с. 138].

На думку О. Цвєтаєвої, тексти колумністів зазвичай мають обсяг до 200 рядків [16, с. 103]. Саме така норма є характерною для російської колумністики. За констатацією Л. Кройчика, С. Михайлова та інших учених, обсяг авторської колонки не перевищує 200 рядків (12000 знаків) [10; 13; 2]. Проте російський колумніст Л. Бершидський певен, що “ідеальний обсяг – 4500 знаків з пробілами. Цього достатньо, щоб висловити й обґрунтувати будь-яку думку. А більше однієї думки навряд чи варто засовувати в колонку – це буде марнотратство, та й читачеві буде складно продиратися через текст при такій компресії ідей” [11].

Звісно, обсяг не пріоритетний, проте суттєвий критерій ідентифікації авторської колонки. З огляду на формат та специфіку видання його межі можуть коливатися. Кожне медіа, яке має авторську колонку, встановлює власні норми для обсягу колумністичних текстів. Задля уникнення повторних правок, зокрема правки скорочення або редакторського втручання в авторський текст, колумністові важливо дотримуватись конкретно визначеного обсягу колонки.

Ще одним формальним критерієм розпізнавання авторської колонки серед низки журналістських матеріалів є *постійне місце розташування* у медіа з чітко вказаною рубрикою “авторська колонка”, “колонка автора” або просто “колонка”. Окрім однойменних назв, часто трапляються більш поширені й оригінальні найменування.

Вельми значущим критерієм ідентифікації колумністичних текстів є *портрет колумніста*, зазвичай розміщений у лівому куті колонки перед назвою [4, с. 225]. Попри функціональну різноманітність, світліну автора використовують не всі медіа. З цього приводу І. Гаврилюк висловлює такі міркування: “Світлини виконують функцію інтимізації. Водночас це ще й засіб привернення уваги, оскільки важко оминати публікацію, в якій, окрім авторського підпису, є ще і зображення, тим більше, якщо це відома (читаймо: а тому цікава для загалу) людина. Беручи до

рук газету у другий, третій рази, читач вже приблизно (за фотозображенням) знає, що може очікувати від автора. Й останнє: фотографія у колумністиці – це бренд... На жаль, не всі українські ЗМІ розуміють важливість цього елемента в загальній структурі видання, а тому не послуговуються фотосупроводом до авторської колонки” [3, с. 120]. Означений атрибут колонки є важливим способом репрезентації та експлікації авторського “я”. Адже графічно візуалізований текст значно легше сприймати читачам та, зрештою, ідентифікувати в мас-медійному просторі.

Окрім вищевказаних зовнішніх, тобто оформлювальних параметрів розпізнавання авторської колонки, є ще внутрішні критерії ідентифікації колумністичних матеріалів. Головними індикаторами тут слугують *чітка авторська позиція, суб’єктивний погляд та індивідуальний стиль викладу*. Власне, автор стає фундаментальною основою колумністики. Його авторське “я” проявляється зокрема у змістовій структурі тексту. Особистісна зорієнтованість, нестандартна суб’єктивно забарвлена думка, надмірна персоналізація та індивідуалізація текстів, що містяться в колонці, є суспільною потребою сьогодення.

На мовному рівні авторська колонка вирізняється оригінальним мовностилістичним оформленням, зокрема суб’єктивно оцінним, почасти парадоксальним, влучно образним, емоційно-експресивним і розкутим стилем викладу. Попри регламентований обсяг, колумністичним текстам часто притаманна деталізація інтерпретованих фактів.

Тексти колумністів також характеризуються довільною гнучкою композицією, дифузною формою, актуальністю порушеної проблематики, тематичною різноманітністю та вільнороздумством. Самобутність цих текстів безпосередньо залежить від авторитетності автора, його іміджу та статусу в суспільстві, професійної компетентності та цікавої інтерпретації фактів, креативності та майстерності висловлювань.

Так, розпізнати авторську колонку лише за індивідуальністю чи мовною майстерністю автора неможливо. До уваги береться сукупність вищезазначених формально-змістових ознак. Припускаємо, що впродовж становлення української колумністики їх діапазон розшириться або зазнає певних трансформацій.

IV. Висновки

Розбіжності щодо ідентифікації авторської колонки дали поштовх виокремити головні критерії розрізнення колумністичних текстів у мас-медійному просторі, зокрема:

- *зовнішні індикатори* (назва рубрики, звичне місце розташування, регламентований обсяг, портрет колумніста);
- *внутрішні індикатори* (суб’єктивність контенту, ідіостиль та монофонічна позиція).

Перспективи досліджень вбачаємо у глибшому теоретичному осмисленні матеріалу, адже колумністика – недостатньо опрацьована наукова парадигма. Враховуючи її багатоаспектність та наші наукові інтереси, надалі плануємо розглядати колумністичний текст в антропоцентричному й соціально-комунікаційному вимірі.

Список використаної літератури

1. Авторська колонка : збірник / В. Жежера, С. Пиркало, А. Бондар, М. Рябчук. – К. : Нора-Друк, 2007. – 208 с.
2. Барнева Е.В. Журналистское мастерство [Электронный ресурс] / Е.В. Барнева. – Режим доступа: http://media.utmn.ru/library_view_book.php?bid=1371&chapter_num=11.
3. Гаврилюк І.Л. Сучасна українська колумністика: особливості розвитку / І.Л. Гаврилюк // Журналістика. – К., 2011. – Вип. 10 (35). – С. 117–121.
4. Галич В.М. Колонка як жанр / В.М. Галич // Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Філологічні науки. – Луганськ : Вид-во ЛНУ, 2009. – № 3 (166). – Ч. I. – С. 223–233.
5. Гордеев Ю.А. Жанровая специфика колонки в печатных СМИ [Электронный ресурс] / Ю.А. Гордеев. – Режим доступа: <http://columnizm.livejournal.com/4231.html>.
6. Журналістика : словник-довідник / авт.-уклад. І.Л. Михайлин. – К. : Академвидав, 2013. – 320 с.
7. Звелідовська Л.І. Особливості створення авторського коменту в колумністиці іспанської письменниці Розі Монтеро / Л.І. Звелідовська // Наукові записки Інституту журналістики : науковий збірник. – К., 2011. – Т. 44. – С. 38–41.
8. Калинюк Х. Авторська колонка: проблеми жанрової ідентифікації / Х. Калинюк // Інформація, комунікація, суспільство : матеріали I Міжнародної наукової конференції ICS-2012. – Л. : Вид-во Львівської політехніки, 2012. – С. 38–39.
9. Колонка як жанр [Електронний ресурс] // Вікіпедія. – Режим доступа: http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D0%B0_%D1%8F%D0%BA_%D0%B6%D0%B0%D0%BD%D1%80.
10. Кройчик Л.Е. Система журналистских жанров [Электронный ресурс] / Л.Е. Кройчик. – Режим доступа: <http://evartist.narod.ru/text5/64.htm>.
11. Леонид Бершидский о колумнистике [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://columnizm.livejournal.com/2665.html>.
12. Михайлин І.Л. Жанр авторської колонки в масмедійних текстах Віталія Портникова / І.Л. Михайлин, С.В. Шебеліст // Журналістика. Лінгвістика. Дидактика : зб. наук. праць. – Полтава, 2010. – С. 155–160.
13. Михайлов С.А. Журналистика Соединенных Штатов Америки [Электронный ресурс] / С.А. Михайлов. – Режим доступа: <http://www.evartist.narod.ru/text6/06.htm>.
14. Морозова О. Жанрово-стилистичні особливості авторської колонки / О. Морозова // Стиль і текст. – К., 2009. – Вип. 10. – С. 186–193.
15. Цапок О. Авторська колонка Віталія Жежери як зразок персоніфікованої публіцистики / О. Цапок // Вісник Черкаського університету. Серія: Філологічні науки. – 2012. – № 38 (251). – С. 137–142.
16. Цвєтаєва О.В. Образ автора в авторських колонках / О.В. Цвєтаєва // Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. – 2011. – Вип. 1. – С. 103–106.
17. Шебеліст С.В. Від першої особи: колумністика в сучасних українських масмедіа / С.В. Шебеліст // Журналістика. Лінгвістика. Дидактика : зб. наук. праць. – Полтава, 2010. – С. 343–348.
18. Ярцева С.С. Колумнистика: история возникновения и перспективы развития [Текст] : автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.01.10 / С.С. Ярцева. – Воронеж : Воронеж. гос. ун-т, 2011. – 22 с.
19. Columbia electronic Encyclopedia, Sixth Edition [Electronic resource]. – Columbia University Press. – Mode of access: <http://www.answers.com/library/Columbia%20Encyclopedia-cid-1701221>.

Стаття надійшла до редакції 21.05.2014.

Гурч Л. Критерии идентификации авторской колонки в украинском медиапространстве
В статье рассмотрены научные подходы относительно принадлежности авторской колонки. Выделены и проанализированы критерии идентификации колумнистических текстов.

Ключевые слова: авторская колонка, колумнистика, текст, колумнист, характерные признаки, критерии идентификации.

Gurch L. Criteria for the identification of the author's column in the Ukrainian media space

The study of the question is motivated by the following factors. Firstly, columnistics as a collection of texts with a strong author's "I", precise position and subjective attitude to the described events is relatively young and still theoretically undeveloped paradigm in the Ukrainian medassist. Secondly, scientific approaches of Ukrainian and foreign scientists concerning the identification of the author's column are partially different. Thirdly, author's texts are socially determined and a burning sign of modernity.

Criteria of the identification of the author's column in the mass media space were examined on the basis of synthesis of scientific papers reviewed. External indicators (the title of the column, the usual

location, regulated amount, portrait of the author) and internal indicators (subjectivity, the position and the author's style) were picked out among the criteria of the author's column.

It was found out that the most controversial criterion of identifying the author's column in the Ukrainian media space is the volume. Another indicator of recognition of the column among the journalistic materials can be called a permanent place in the mass media with clearly indicated rubrics of "author's column" or simply "column". An important attribute of the column, peculiar way of representation and explication of the author's "I" is a portrait of the columnist. Because graphically visualized text is easier to perceive and identify in the mass media.

The author is a fundamental basis of columnistics. The author's "I" is explicitly manifested in the structure of the contents of the text. Subjective and expressive vocabulary, personalization and originality of the texts are characteristic features of the column. Texts of the columnists are also characterized by arbitrary flexible composition, diffuse form, urgent issues, thematic diversity and freedom of thoughts. The popularity of these texts directly depends on the authority and professionalism of the author, his image and status in society. We assume that during the formation of the Ukrainian columnistics the range of the mentioned criteria will expand or undergo transformations.

Key words: *author's column, columnistics, text, columnist, characteristic features, identification criteria.*